Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

ЗАМАН

2013 жыл
7-чи май,
геуюргe кюн.
№ 80-81 (19252)

Багъасы 6 сомду

ВРЕМЯ

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

БАЙРАМ

Бирликди - алгъа барыуну ышаннгылы себеби

Республикада жашагъанла Биринчи майбайрамгъа быйылча жеингил кийинип эрттеден бери чыкъмагъандыла. Кюн бек къыздыра эди. Нальчикде 450-жыллыкъны майданында абаданла, сабийле да иги кесек жыйылгъандыла. Жарыкъ аязла узакъгъа эшитиле эдиле. Жаш адамланы къолларында плакатла, сабийлени

уа - тюрсюнлю шартла, гитче байракъчыкъла...

Демонстрация, хар замандача, ма былайдан баштангланды. Сагъат он болгъанлай а, уллу - гитче да тизилип, Ленин атлы проспект бла ёрге тебирейдиле. Аллярында уа - КъМР-ни Парламентини, профсоюзларыны башчылары.

Байрам парадха республиканы предприятияларыны, организацияларыны, учреждениялаpыны, политика партияланы келечилери, бийик, энчи билим берген окъуу юйлени студентлери, школчула къатышхандыла. Миллет кийимле кийген художестволу коллективле кёзге биютюн бек урунгандыла. Демонстрантланы бир къауулу къолларында тюрлю-тюрлю чакъырыу сёзле жазылгъан транспарантла, байракъланы ёрге кётюрюп, башхала тепсеп, бир бирлери бла жарыкъ сёлеше, чам, лакъырда эте, кюле, ойнай, проспект бла ёрге бара эдиле.

Правительствону юйюню аллында уа - Келишиулюкню майданында - алагъа республиканы Правительствосуну Председатели Руслан Хасанов, министрле, башха къуллукъчула да къошулуп, Абхазия майданнга келедиле. Алайда уа эрттенликден бери да малкъар, къабарты, орус тилде жырла эшитиле эдиле. Мында къуралгъан сахнагъа КъМР-ни Парламентини Председатели Чеченланы Ануар, «Единая Россия» партияны регион бёлюмюню секретары Натби Бозиев, Республиканы профсоюз организацияларыны биригиуюню башчысы Фатимат Амшокова, Жамауат палатаны председатели Пшикан Таов, Жаш тёлюню союзуну председатели Азамат Люев кётюрюлгендиле.

Майданнга жыйылгъанланы Чеченланы Ануар алгъышлагъанды. «Быйылгъы байрамгъа барыбыз да тамблагъы юннге уллу ышанылукъ бла тюбейбиз. Анга кёллендирген сыптаула кёпдюле», -деп, ол быллай шартла келтиргенди: озгъан жылны итогларына кёре, ВВП 94,2 миллиард сом, 2011 жылдан эсе беш процентге аслам болгъанды, промышленный производствону индекси 118,6 процентге жеттенди.

Къурулушда, эл мюлкде да кёрюмдюле ёсгендиле. Ишсизлени саны азайгъанды. Адамланы къолайлары да иги кесекге ёсгендиле. Къабарты-Малкъарда билим бериу эм саулукъ сакълау жаны бла къырал программала ишлейдиле, аланы жангыртыу жаны бла да кёп жумуш этилликди. Культура жумушлагъа да ачханы кёбюрек бёлюрге белгиленеди.

Иш хакъ орта эсеп бла 16423 сомгъа жеттенди, ол 2011 жылдан эсе 26 процентге аслам болгъанды.

-Келир заманнга да терк айнытыр барыча онгла къуруу жаны бла борчла салабыз. Аладан бири -Къабарты-Малкъаргъа инвестицияла биютюн аслам келирча этиудю. Гитче эм орталыкъ бизнеси айнытыугъа аслам эс буруллукъду. Агропромышленный эм курорт-рекреация комплекслены, электроэнергетиканы, транспорт инфраструктураны айнытыуну мадарлары этилликдиле.

Жууукъ заманны ичинде республикада жашагъанланы къолайлары битеу Россейде кёрюмдюню орта эсебине жетерча этерге керекди. Дагъыда урунургъа онгу болгъан адам, ишлеп, къолайын игилендирирча онгла къурарыкъбыз. 2012 жылда Россейни Президенти Владимир Путинни билим бериуде, юйретиуде, медицинада социальный жумушланы толтрууда ишлегенлени иш хакъларын кётюрюу жаны бла Указын толтрууну къолгъа аллыкъбыз. Гражданланы бу категориялары аны жууукъ заманда сезмей къоярыкъ тюйюлдюле.

Сёзсюз, ала бары да тынч, кеси аллына болуп къалгъан ишле тюйюлдюле. Аланы тамамланылыуларына жамауатны бла властыны араларында бир бирни ангылаулукъ, халкъыбызны биригиую себеплик этерикдиле. Бирге болсакъ, не тюрлю къыйынлыкъны да хорларыкъбыз, -дегенди Парламентни Председатели.

Ахыры 2-чи бетдеди.

ПРАВИТЕЛЬСТВО

Саулукъ сакълауну айнытыуну къырал программасы къабыл кёрюлгенди

КъМР-ни Правительствосу кезиуюнден алгъа бардырылгъан жыйылыуунда «Къабарты-Малкъар Республиканы саулукъ сакълауун 2020 жылгъа дери айнытыуну» къырал программасын къабыл кёргенди. Анга, профильни министерствону таматасы Ирма Шетова билдиргеннге кёре, 10 подпрограмма киреди. Алада медицина болушлукъну игилендириу, бу сферада жумушланы хайырлылыкъларын кётюрюу, аланы санларын кёбейтиу, качестволарын ёсдюрюу жаны бла мадарла белгиленедиле.

Дагъыда 2020 жылгъа дери республикада 220 ундуругъу болгъан онкология диспансер, 3-чю сабий поликлиника, кардиохирургия корпус, 250 ундуругъу эм тиширыу консультацияси бла да Перинатальный ара, Анзорейде 120 ундуругъу бла больница комплекс, Къашхатауда район больница, амбулатория, фельдшер-акушер пунктла ишлерге, Республикалы клиника больницаны хирургия корпусун, психоневрология диспансерни саусузла жатхан 4 корпусун, туберкулёзда бакъгъан «Огонек» сабий санаторийни жангыртыргъа план барды.

Бу шартны эсигизге салабыз: 26-чы апрельде РФ-ни саулукъ сакълау министри Татьяна Яковлева Нальчикде бардыргъан регион кенгешде федеральный министерство саулукъ сакълауну айнытыуну республикалы программасын къабыл кёргенди.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

Парламентни комитетлеринде

Тренерни даражасын кётюрюу - бюгюннгю кюнню буйругъуду

КъМР-ни Парламентини Спорт эм туризм комитети къурагъан «тёгерек столда» Къабарты-Малкъарда тренер-устазланы ишлеринде проблемала ачыкъланнгандыла эмда республикада спортну айнытыуну вопрослары сюзюлгендиле. Кенгеш Нальчикде сабий стадионда бардырылгъанды. Анга республикада белгили спортчула, сабий спорт школланы таматалары да чакъырылгъан эдиле.

Жыйылыуну ача, комитетни башчысы Сумайланы Ахмат ачыкъ ушакъ бардырыргъа, спортну да айнытыуда жетишмеген затланы юслеринден айтыргъа чакъыргъанды. КъМР-ни спорт эм туризм министрини къуллугъун толтургъан Аналаны Аслан физкультура не заманда да социальный магъаналы сфера болгъанын чертгенди. Болсада биогюнлюкде къыралда экономикагъа баш магъана берилип, спорт а унутула барады. «Алай адамланы саулукълары, билим бериу, жаш тёлюню юйретиу, башха сферала да физкультура бла байламлыдыла», - деп белгилегенди Аналаны Аслан.

Биогюнлюкде КъМР-де 635 тренер барды. Кадрла жетишмеди, алай белгили спортчула уа бу иш бла кюреширгe ашыкъмайдыла. Аны да ангыларчады, шёндю тренерни айлыкъ хакъы 7-8 минг сомду, жаланда Элбрус районда аны 13 мингнге жетдиралгъандыла.

Аны ючюн а орта эсеп бла бу усталыкъ бла кюрешгенлени жыл санлары 45 жылдан атлагъанды. «Мен Нырову атын жюрютген спорт школда сабийлени юйретгенли тренерле жокъну орунундадыла. Биогюнлюкде аллай эркинликлери жаланда эки адамны барды. Ол да проблемаладан бириди, аны хатасындан саулукълары осал болгъан сабийле спортдан бир жанында къаладыла.

Олимпиадалы резервли сабий спорт школу директору - белгили тренер Анзор Темботов да аны коллегаларыны хакълары аз болгъанын чертгенди. Ол оюм этгенича, бийик жетишимли спортчуланы хазырлагъан тренерлени кёллендирирге тиешлиди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Оюм

Ветеранларыбыз 10-шар минг сом аллыкъдыла

Уллу Ата журт урушха къатышханла, инвалидле, ёлген аскерчилени юй бийчелери да Хорламны кюнюнде алгъындан эсе кёп ахча аллыкъдыла. Беш минг сомну орнуна алагъа 10-шар минг сом тёленирикди. Аны юсюнден Указгъа Къабарты-Малкъарны Башчысы Арсен Каноков къол салгъанды.

«Кавказ миллетле таматалагъа намыс этиу, хурмет бериу бла башха халкъладан не заманда да айырмалы болгъандыла,- дейди Арсен Каноков. -Урушну ветеранларына, тылда жигер урунгнгалагъа уа Къабарты-Малкъарда энчи кёзден къарайдыла. Ала уллайгъанла болуп къалмай, адет-тёрелени, хорлауну ниетин, сезимин тёлюден тёлюге ётдюрюп келген адамладыла. Бизни таматаларыбыз - бизни хазнабызды, алтын фондубуздула».

Къабарты-Малкъар Хорламны кюнюн кенг халда белгилерге хазырланады. Ёлген аскерчилени эсгертмелерине, бек алгъа уа «Ёмюрлюк отну» мемориалына, хар замандача, гюлле салынырыкъдыла. Нальчикни ара кесегинде – Келишиулюкню майданында - той-оюн къуралыкъды. Миллет музейде «Реликвии Отечественной войны» кёрмюч ачыллыкъды, Суратлау искусстволаны музейинде уа Уллу Ата журт урушну ветераны, РФ-ни сыйлы художниги Н.М.Третьяковну суратлары салынырыкъдыла.

Дагъыда республиканы битеу эллеринде бла шахарларында концертле боллукъдула, патриот жырланы фестивалы бардырылыкъды, чариште, башха спорт эришиуле ётерикдиле.

Бизни корр.

Хурметлеу

КъМР-ни Башчысы «За боевое содружество» майдал бла саугъаланнганды

Къабарты-Малкъарны Башчысы Арсен Каноков къырал охрананы органлары бла байламлыкъланы эмда бирге ишлеуню кючлендириуге уллу къыйын салгъаны ючюн «За боевое содружество» майдал бла саугъаланнганды. Аны юсюнден буйрукъгъа Россей Федерацияда Охрананы федеральный службасыны директору Е.А.Муров къол салгъанды.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

А.И.Вербицкийни Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъалауну юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

Къабарты-Малкъар Республиканы аллында къыйыны ючюн эмда кёп жылланы къуллукъда кёп жылланы бет жарыкълы къуллукъ этгени бла байламлы **Вербицкий Алексей Ивановични** - Россей Федерацияны Президентини Север-Кавказ федеральный округда толу эркинликли келечисини аппаратыны Къабарты-Малкъар Республикада баш федеральный инспекторун – Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъаларгъа.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **А. КАНОКОВ**

Нальчик шахар, 2013 жылда 30-чу апрельде, №69-УГ

Б.М.Машуковну Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъалауну юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

Связьны айныуына, аны кереклерин игилендириуге уллу къыйын салгъаны эмда кёп жылланы ахшы ишлегени ючюн **Машуков Барасби Муридовични** – «Ростелеком» ачыкъ акционер обществону Къабарты-Малкъарда филиалыны директорун – Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъаларгъа.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **А. КАНОКОВ**

Нальчик шахар, 2013 жылда 30-чу апрельде, №70-УГ

К.Х.Кашежевни Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъалауну юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

Кёп жылланы бет жарыкълы къуллукъ этгени ючюн **Кашежев Касим Харуновични** - Къабарты-Малкъар Республиканы аскер комиссариатыны юридический бёлюмюню таматасын – Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъаларгъа.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **А. КАНОКОВ**

Нальчик шахар, 2013 жылда 30-чу апрельде, №72-УГ

А.Ч. Жамборовха «Къабарты-Малкъар Республиканы халкъны жумушларын жалчытыучу сферасыны сыйлы къуллукъчусу» деген ат атауну юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

Кёп жылланы ахшы ишлегени, бийик профессионал усталыгъы, республиканы жашау журтла-коммунальный мюлкюн айнытыугъа къыйын салгъаны ючюн **Жамборов Анатолий Чибраюновичге** – «Теплосервис» ачыкъ акционер обществону генеральный директоруна - «Къабарты-Малкъар Республиканы халкъны жумушларын жалчытыучу сферасыны сыйлы къуллукъчусу» деген ат атаргъа.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **А. КАНОКОВ**

Нальчик шахар, 2013 жылда 30-чу апрельде, №73-УГ

З.А.Шокаровну Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъалауну юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

Кёп жылланы ахшы ишлегени, республиканы право низамны сакълаучу структураларыны, власть эм управление органларыны бирге ишлеулери къыйматлы болуруна уллу къыйын салгъаны ючюн **Шокаров Заур Абубакировични** – Федеральный миграция службаны Къабарты-Малкъар Республикада Управлениясыны паспортла бла жалчытыу эм регистрация иш жаны бла бёлюмюню таматасыны орунбасарын – Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъаларгъа.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **А. КАНОКОВ**

Нальчик шахар, 2013 жылда 30-чу апрельде, №73-УГ

Федеральный басма органла Къабарты-Малкъарны юсюнден

Минги таугъа - тынгылы мурдор

Къабарты-Малкъарны Элбрус району Север Кавказны дагъыларында бек айныгъан эм жашнагъан жерлеринден бирине айланыргъа керекди. Ма аллай борч салгъанды республиканы Башчысы Арсен Каноков. Минги тауну тийресинде курортла къурау эмда Тырныауузну тау-байыкъландырыучу комбинатыны ишин жангыртыу аны ол оноуун толтруруну артыкъда хайырлы мадарлары болуп, шёндю жашауда бардырылыргъа хазырлана турадыла.

Бу регион – Север Кавказны жангы тарыхыны суратыды дерге да боллукъду. Совет Союзну арт жылларында къыралны битеу дуния да Элбрусну юсю бла таныгъандыла, аны жетишимлерине да ма анга кёре багъа бичгендиле. Бу ауузну къолайы уа тау курортла эм Тырныауузну тау-байыкъландырыучу комбинаты бла байламлы болгъанды. Ма ол СССР-ни тюрсюнлю металлургиясыны уллу предприятияларындан бирине саналгъанды. Къурулушун битеу халкъ бирге бардыргъан аллай предприятиялада жаратылгъанды: «адамланы жангы тарых биригиулери – совет халкъ». Ол жаны бла алып къарагъанда, Тырныауузну кёп миллетли совет Кавказны бети болгъанды.

Токъсаныны жыллада хал тюрленнгенди-Элбрусха туристлени келиулери селейгенди, комбинат чачылгъанды. Тау-байыкъландырыучу комбинат жабылгъанды сора Тырныауузу шахары халкъны саны коч керегe азайгъанды.

Кезиулю онжылыкъда экономиканы кётюрюле баргъанына хайыры Элбрус районнга да жеттенди. Бери туристле къайтхандыла. Аланы хайырындан а ол жерледе жашагъанланы гитче бизнеслери да айнын башлагъанды. Тау-лыжа инфраструктураны жангыртыуну иши Север Кавказны турист кластерин къурауну проекти жарашдырылгъынчы окъуна къолгъа алынгнан эди. Азау талада «РОМА» француз компаниясы канат жолларындан экиси хайырланылыргъа берилген эди.

СКФО къуралгъандан сора уа округну айнытыуну стратегиясына Тырныауузда вольфрам-молибден табылгъан жерлени жангыдан хайырланыр башлау жаны бла мадарла кёшоулгъандыла. Районну предприятияларын бла курортларын транспорт байламлыкъла бла тынгылы жалчытыр ючюн, Солдатская - Тырныауз темир жол тартыргъа да белгиленеди.

Минги тауну тийресинде 2011 жылда контртеррорист операцияны низамы тохташдырылгъанына эм сау жылны кетерилмей тургъанына да къарамай, регионну айныуу тохтамагъанды. «Приэльбрусье кёпле сюйген тау-лыжа курорт болгъанлай къалады эмда инвесторла анга эс бурмай къоярыкъ тюйюлдюле. Мында энчи экономика зона къуралгъанлай а аланы саны биютонда кёп боллукъду. Андан кишиге да хата тюшерик тюйюлдю, нек дегенде хар зат да бек алгъа районда жашагъанлагъа тап болсун деп этиледи», -деген эди ол заманда республиканы Башчысы Арсен Каноков.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Бирликди - алгъа барыуну ышаннгылы себеби

Аллы 1-чи бетдеди.

Фатимат Амшокова уа демонстрациягъа къатышханланы барына да, бютюн да бег а ветераналгъа, ыспас этгенди. Алагъа саулукъ тежегенди. 1-чи Майны байраманы тарыхындан къысха хапар билдиргенди. Ол быйыл 140 къыралда белгиленнгенин, кеси да «Тийишли иш - тийишли хакъ!» деген ат бла бардырылгъанын чертгенди. «Бизни плакатларыбыз да адамланы социальный-урунуу эркиниклерин эм аланы экономика сейирлерин къоруулаугъа, жашау этерге жетерча хакъ алырча этиуге бурулундула», -дегенди.

Хар нени да башы урунган адам болгъанын белгилеген, Фатимат Амшокова профсоюзлада ишлегенлени къоруулау жаны бла не мадарла этгенлерин билдиргенди. «Баш болгъарына ала Россей Федерацияны Президенти Владимир Путинни айырыула аллы программасына кирген башламчылыкъланы толтурууну санайдыла.

Ол программаны социальный кесегине профсоюзланы кёп предложениялары киргенди. Ол санда хакъ тёлеуде кёпрал гарантияланы ёсдюрюрге, ишлегенлени айлыкъларын иги кесек кётюрюрге, бийик технологиялы ишчи жерле ачаргъа. Республиканы профсоюзлары ол борчланы республиканы башчылары бла келишиулюкде тамамларгъа таукелдиле. Демонстрациягъа КъМР-ни Парламентини, Правительствосуну башчылары башчыланлары да бощдан тюйюлдю. Аланы бизни къатыбызда болуулары - профсоюзланы ауазы эшитилгенини шартыды», -дегенди.

Азамат Люев а жаш тёлю профсоюзлагъа, республиканы башчыларына да тутхан ишлерине себеплик этергине, не заманда да таянчакъ боллугъун айтханды.Андан сора митингни резолюциясы окъулгъанды эмда къабыл этилгенди.

Митингни ызындан майданда сахнада концерт программа башланнганды. Республикада атлары айтылгъан жырчыла Холамханланы Къайсын, Атталаны Азнор, Рустам Абаноков, Черим Нахушев, «Нальцук», «Каллисто», «Терские казаки», «АМИКС», дагъыда башха жыртепсеу коллективле, эрттегили эм шёндюгю жырланы айтып, тепсеп, жыйылгъанланы къуандыргъандыла.

1-чи Майда, андан сора солуу юнледе да Нальчикни ара паркында адамла бек кёп келип, тюрлю-тюрлю аттракционлада, гыллыучалада учуп, мороженое ашап, зауукълукъ тапхандыла.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
Суратланы автор алгъанды.

Тренерни даражасын кётюрюу - бюгюннгю кюнню буйругъуду

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Анзор Темботов республиканы жанры спорт школла ачып, аланы санын кёбейитип турмай, эртгеден ишлеген, даражалары уллу болгъан секцияланы айнытыргъа керекди. «Ма Куркужинде спорт комплекс ачылгъанды, алай анда тренерле жокъдула, адамла жюрюмейдиле. Биогюнлюкде аны эшигине кирит тагъылып турады. Бир-бир элледе жарауну оюла тургъан заллада бардырыргъа тюшеди, сабийле уа асыры кёпден, сыйынныган да этмейдиле. Аны ючюн залла ачабыз деп турмай, сагъыш этип, бизни республикагъа тёрели, жаш адамла сюйюп жюрюген спортну айнытыргъа тийишлиди», - дегенди ол.

Жыйылыугъа къатышханла алгъын тренерлеге хар юйреттен сабий ючюн ачча тёленгеринен эсгертип, бусагъатда ол тохтатылгъанына тарыкъгъандыла. Алагъа жууап бере, Сумайланы Ахмат бусагъатда жанры законну проекти хазырлана тургъанын билдиргенди. Анга тийишлиликде, тренерле школ устазлагъа тенг этилликдиле, алай бла хакъларын ёсдюрюрге онг боллукъду. «Келир жыл республикалы бюджетден спортну айтыныугъа бериллик ахча иги да кёбейтилликди. Быйыл ол 629 миллион сом эсе, 2014 жылда уа 1,8 миллиардха жетдирилликди. Алай бла башха жумушла бла бирге спортда ишлегенлени айлыкълары да кётюрюллюкдю», - деп билдиргенди ол.

Жыйылгъанла, ол ахчаны жанры футбол майданланы ишлетиуге къоратмай, тренерлени юслеринден сагъыш этерге чакъыргъандыла. «Тренер болмаса, не омакъ залгъа да сабийле келлик тюйюлдюле», - деп къошханды Темботов.

Сабий спорт школланы барысын да профильли министерствогъа берирге кереклисини юсюнден да бargъанды сёз. Аналаны Аслан билдиргенича, 50 учреждениядан Спорт эм туризм министерствогъа жаланда 14-сю бойсунгнанын белгилегенди. Къалгъанлары уа Билим бериу эм илму министерствону неда муниципалитетни жууаплылыгъындадыла. «Ол а спорт школланы айнытыргъа чырмайды», - дегенди Ана улу.

Урван районну администрациясыны физкультура эм спорт бёлюмюню таматасы Владимир Курашинов да анга къошулуп: «Билим бериу министерство алагъа кружоклагъача къарайды. Къаллай бир сабий кюрешгенлери, къаллай жетишимле болдургъанлары анга артыкъ магъаналы тюйюлдю, жаруула бардырыладыда ол къагъытда жазылсын ансы», - дегенди.

Нальчикде сабий стадионну директору Анзор Карданов а республикагъа биийк кёрюмдюлени спортуну, неда физкультурамы керекди, деп соргъанды жыйылгъанладан. «Биз юйретген фахмулу жашла, республикада тутхучлулукъ тапмай, башха регионлагъа кетип, аланы атларын жетишимлери бла битеу дуниягъа белгили этедиле. Биз а жаланда ол бизни жашды деп къууанып къаладыз», - дегенди.

Анзор Карданов оюм этгенича, Олимпиада оюнлада, битеу дуния чемпионатлада хорлагъан спортчуланы тренерлерине башха кёзден къараргъа тийишлиди. «Башха субъектледе, - дегенди ол, - жетишимли тренерлени кёллендире биледиле, бизде уа ол нек жокъду?»

Анга жууап бере, Сумайланы Ахмат ол башчылыкъ этген комитет тренерлеге социальный болушлукъ этиу жаны бла законну проектин жарашдыра тургъанын билдиргенди. Анга тийишлиликде, чемпионлагъа жашауларыны ахырына дери стипендия тёленирикди.

Педагогика колледжде алгъын тренерлени окъутуу бардырыла эди. Ала орта профессионал билим алып, сабийле бла ишлерге эркин эдиле, алай биогюнлюкде уа бёлюм жабылгъанды. «Элледе жашагъанла Пятигорскеге неда башха шахарлагъа барып, анда окъуялмайдыла. Колледжде бёлюмню ишин жангыртыр онг бармыды», деген соруу да болгъанды.

Бу вопрос магъаналы болгъанын чертип, депутатла аны кенгешни эстергиларинде къошаргъа, бу вопросну тинтирге белгилегендиле.

Энчи комплексли спорт школлу директору Заурбек Черкесов а ёсюп келген жаш тёлюню терс ишледен, аманлыкъладан жаланда спорт къутхарлыгъын эсгертгенди. «Шёндю тюрлю-тюрлю жаш тёлю формула къураладыла, алай алагъа бир адамла къатышып тургъаннга ушайды. Жаш тёлюню уа жаланда тренерле сакъларыкъдыла бузукълукладан, аны ючюн а алагъа тутхучлулукъ керекди», - дегенди ол.

Кенгешде асламлы информация органла спортха артыкъ уллу магъана бермегенлерини юсюнден да айтылгъанды. Спортчуларыбыз не уллу жетишимле болдуруп келселе да, аны юсюнден газетни тёртюнчю бетинде гитче информация берилип къалады. Ол а азлыкъ этеди, деп оюм этгенди.

«Тёгерек столда» сёлешгенле барысы да тренер усталыкъны даражасын ёсдюрюрге, аны ючюн а аланы социальный болумларын игилендирирге, айлыкъ хакъларын, пенсияларын ёсдюрюрге керек болгъанын энчи чертгенди. Битеу бу вопросла «тёгерек столну» эсгертгулеринде къошулгъандыла.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Бирлешиу

Шуёхлукъну ызлары

Кёп болмай Черек ауудан бир къауум адам Чечен Республиканы Курчалоевский районуна баргъандыла эмда анда Чечен тилни кюнюне аталгъан къууанчлы ишлеге къатышхандыла. Бизни делегациябызгъа Черек муниципальный районну баш специалисты Мокъаланы Кемал, КъМР-ни халкъ артисти Улбашланы Азнор, район администрацияны баш специалисти, «Единая Россия» партияны жер-жерли бёлюмюню жамааут приёмнийни таматасы Раиса Жабраилова, «Черекские вести» район газетни баш редактору Чабдарланы Марат эм водитель Жеккеланы Алик киргендиле.

Республиканы чегинде алагъа Чечен Республиканы Башчысыны болушлукъчусу Жандар Висмурадов, Курчалоевский районну администрациясыны таматасы Абухусайн Висмурадов, ол жерли депутатланы Советини председатели Абдурахман Витигов, жамааутны келечилери туз-гыржын бла тюбегендиле.

Жыйылгъанланы байрам бла Мокъаланы Кемал алгъышлагъанды. «Ана тиллерине быллай байрамла кёрагъан халкъны келир жолу узакъ боллугъуна сёз да жокъду, ол жарыкъ да, мамырлы да болсун!», - дегенди.

Улбашланы Азнор а алгъыш сёзлерин чечен тилде айтханды, малкъар тилде жырлап, къонакъбайланы ыразы этгенди.

Черек муниципальный районну администрациясыны пресс-службасы.

Минги таугъа - тынгылы мурдор

Аллы 1-чи бетдеди.

Былтыр жайда Къабарты-Малкъарны оноучулары Эльбрусда таулыжа инфраструктураны «Курорты Северного Кавказа» ОАО-ну оноуна берууню юсюнден ол компания бла келишим этгендиле. Аны бла бирге жанры трассала эм подъёмникле ишлеу да аны боюнуна салынгнанды. Быйыл февральда уа Север Кавказны айнытыуну корпорациясыны башчысы Антон Пак СКФО-ну социальный-экономика айныуу жаны бла правительство комиссияны жыйылыуунда Тырныауузда тау-байыкъландырыучу комбинатны аягъы юсюне саллыкъ инвестор табылгъаныны юсюнден билдиргенди.

Ол Almonty канадалы компанияды. Эльбрус районда ары дери да жашауда бардырылып башланнган уллу проектле бар эдиле. Сёз юсюнде, быйыл къурулуш материалла чыгъарыу жаны бла СКФО-да бекуулу проект жашауда бардырылыргъа хазырды, анга кёре «Каббалкгипс» компаниясы 7 миллиард сом багъасы беш жанры завод ачаргъа белгиленеди.

Болсада бек магъаналы ишле алдадыла. «Туризмден не хайыр чыкъгъанын Минги тауну тийресинде жашагъанла бек иги биледиле», -дейди Эльбрус районну башчысы Малкъарланы Аслан, мында да, бызынгыдача, таулула аланы жерлеринде тау-лыжа курортну къурулушун бардырыугъа къажау сюелмезлеми деген соруугма жууап бере. «Курорты Северного Кавказа» компанияны республикагъа келгенине жер-жерли активистлени бир къууму, ара шахарны бир-бир экспертлерини айтыуларына къарап, тау жерлерибизде жашау турмушну, адет-тёрелерибизни бузаргъа юореширгеди деп, хахайлагъандыла. Эльбрусчула уа аланы гитче бизнеслерин тышындан келлик уллу инвесторла «жутуп» къуймагъы эдиле деп,тынгысыз болгъандыла.

Малкъар улу акъыл этгенден, къоркъурча зат жокъду. «Не уллу бизнес келсе да, адамлагъа бир тюрлю хата жетерик тюйюлдю,- дегенди ол. -Аны къой, туристле не къадар кёп болсала, алагъа ол къадар иги файда тюшерикди. Къонакъ юйледе асламысында бу жерледе жашагъанла ишлерикдиле, кёгетле,жемишле,башха аш-азыкъ керекле да эльбрусчуладан алынырыкъдыла. Биз районну халкъы бла сёлешгенбиз, андан ангылаулукъ да тапханбыз. «Курорты Северного Кавказа» ОАО бла бирге бардырылгъан кенгешледе биз кесибини бизнесибизни къоркъуусуз этиную амалларын сюзгенбиз. Компанияны келечилери курортла къураллыкъ жерледе жашагъанланы заявкаларына бек алгъа къараллыгъына ышандырыгъандыла».

Район башчы айтханнга кёре, Терс-Къол посёлканы бла Азау таланы араларында жанры къонакъ юйле ишлерге иги кесек жер барды. Анда федеральный программагъа бёлюнгген ахчагъа къар юзюлюуден, ырхы келиуден да къоруулануну мадарлары этилгендиле. Андан сора да, Минги тауну тийресинде бирикдирилген суу ыз тартыугъа республикалы бюджетден 300 миллион сом чакъылы бир бёлюнгенди.

«Приэльбрусье» миллет паркны директору Жаппуланы Залимхан да «Курорты Северного Кавказа» жер-жерли бизнесге хатасын жердирмезлигине толу ийнаныпды. Арт он жылны ичинде Эльбрусда къонакъ алыу бла байламлы жумушлагъа сурам ёсгенин, аны толтурургъа уа инфраструктураны къолайлы жетмегенин ол сау сагъатны айтып ангылатханды. Къырал компания мурат этгенча, жаны трассала бла подъёмникле ишлеселе уа, курортну кенгертирге, солугъанлагъа да биютюн тап болумла къураргъа онг чыгъарыкъды.

-Бусагъатда тау-лыжа инфраструктураны жаны жер-Азауда бла Чегетде – болгъанны бизни ауаралыкъгъа жыгылыр турады, -дейди Жаппу улу. -Сезонну къыстау кезиюнде туристлеге машаларын салыр жер болмай къалады, подъёмниклеге да очередьле узуннга созуладыла. Курорт энишгерек тюшер ючюн жанры канаткала бла трассала ишлерге керекди. Сизни баш магъаналы трассаларыгъыз ма андадыла, энишгеде деп, специалистле Совет Союзну заманында окъуна айтыучу эдиле.

-Ызы бла инвесторла келип, уллу къонакъ юйле ишлеп, жер-жерли бизнесни тозуратып къоярла деп, къоркъмаймысыз?

-Бизде къонакъ юйлени 70 процени сюеледи, жанры объектлеге уа къалмагъанды. Аны себепли шёндюгю мекямланы тап халгъа келтирирге, битмей тургъанларын ахырына жетдирирге керекди. Биогюнлюкде бизде аренданы юсюнден 108 келишим этилип турады. Къоруулау а аланы жарымында бардырылгъанды. Къалгъанла жерлени бош тутадыла. Ала бла келишимле уа кетерилликдиле.

-Туристлени кёп келиулери миллет паркта хата келтирмезми?

-Курорт шёндю мурат этилгенича айныса, миллет паркта андан бир тюрлю заран жетерик тюйюлдю. Алгъа бизни 101 минг гектарыбызны 42 мингин алыргъа деп тура эдиле, энди уа беш минг гектарда тохташхандыла. Аланы асламысында трассала ишленирикдиле, ол а бизге тап келеди. Бери бир жолгъа солургъа 25 минг адам келликди деп,алай айтадыла. Мен акъыл этгенден а, алгъа туристлени 12 мингнге жетдирирге керекди, андан ары уа аланы санын аз-аздан ёсдюре барыргъа боллукъду.

Бек башы - табийгъатны сакълауду. Курорт жаланда ол заманда ишлеригин, бери да кёпле къудуретни тамашалыгъы ючюн келгенлерин адамла ангылайдыла,насыпха. Лыжала бла уа бусагъатда Эмиратлада окъуна учаргъа боллукъду.

-Шёндю уа туризм экологиягъа хата салмаймысы да?

-Аллай жарсыу барды, мен аны юсюнден бир кере айтып къоймагъанма. Эльбрусну тёппесине ёрлергге сюйгенле кёпдюле - былтыр анга 5 мингнге жууукъ адам миннгенди. Алай Минги тау ары тохтаусуз жюриоп турурча жер тюйюлдю. Жарсыугъа, аны кёпле ангыламайдыла, «Кесинген сора кир-кипчик къойма» деген атлы жоругъну да бир-бирле унутуп къоядыла.

Мен Минги тауну тийресинде болмагъан юч жылны ичинде мында керти окъуна кёп жанры къонакъ юй ишленнгенди. Бек игиси уа - энди алада жерни кесинге Интернетни юсю бла жаздырып къоярга онг чыкъгъанды.

-Арт эки жылда бир онлайн амал бла ишлейбиз. Ол бек хайырлыды,- дейди Ozon Landhaus къонакъ юйню управляющиси Къонакъланы Лейля.- Алгъа биз онлайн-бронированияны Travel Line системасына къошулгъанбыз. Былтыр а онлайн-продажаланы Booking.com. порталына киргенбиз. Шёндю турфирмаладан эсе энчи адамла кёбюрек бронировать этедиле жерлерибизни. Жанры жылны бек кёп суралгъан кюнлерине заказланы москвачыла июль-август айлада, жууукъ регионладан къонакъларыбыз а андан кечирек берип тохтайдыла.

Ozon къонакъ юйлени тарыхлары Эльбрусну тийресинде турист бизнесни айныу жолун тоту къабылайды. Ол къауумдан биринчи отель - Ozon Landhaus 2001 жылда ачылгъан эди, аны ызындан дагъыда экиси –Ozon Grand бла Ozon Cheget. Андан сора Ozon Landhausny тийресинде бютеуроссей даражалы спортчулагъа тренировкала бардырыргъа онг берген уллу спорт комплекс ишленнген эди. Жайда, Минги тауну тийресине асламысында альпинистле келген кёзиуде, ары эркин эм грек-рим тутушуудан миллет жыйымдыкъ командла жыйышадыла. Жаз башында уа, тау-лыжа сезон бошалгъанлай, корпоратив жумушла бардырыладыла. Ozonну клиентлерини араларында Север Кавказны МРСК-ача уллу компаниялары да бардыла.

Бу жерлеге дайым да келип туруучу къонакъла, ол санда москвачыла да, солуу жерлени бош этдирмейдиле. 2009 жылда Ozonнга аны конкуренти болуп тургъан «Семь вершин» отель къошулгъанда уа, аны иши биютюн бек къуралгъанды. Ол заманда Эльбрусда къуруулуш уллу кюч алып бара эди – Терс-Къолда бла Азауда бир сотка жерни багъасы, район башчы айтханнга кёре, 10 минг евродан башлап 40 минг евроГа дери жетгенди. Алай финанс кризис дуниянны къысды, сора 2011 жылда уа КТО кийирилди да, туристлени саны бир да болмагъанча азайды.

Биогюнлюкде Эльбрусда жангы къонакъ юйлени кёплери Алпыледе ишленнгенледен башха тюйюлдюле. Европагъа барып, анда быллай бизнес къалай къуралгъанын кеслери кёргенлени къонакъ юйлери башхаладан айырмалыдыла, дейдиле бу жерли адамла. Болсада шёндю курортну айныуун жангыча къурургъа керекди.

Бир жанындан, тау-лыжа инфраструктураны кенгертирге, башха жанындан, бир мараннг политиканы жолун табаргъа, сервисни эмда ючлю курорт брендни битеулю стандартларын жарашдырыргъа тийишлиди. «Курорты Северного Кавказа» ОАО-дан ма аны сакълайдыла. Эльбрус районда айтханларына кёре, арт бир ненча айны ичинде къырал компанияны иши эслерча тиралгенди. Аны биринчи проектине кёре быйыл Азаугъа канат жолну ючюнчю кесеги тартылликъды.

Туристлени къоркъуусузлукъларын жалчытыу – курортну айныгъуну магъаналы жумушларындан биридиди. Эльбрус РОВД-ны таматасы Батталаны Муслим айтханнга кёре, профилактика мадарла, сора КъМР-ни Башчысыны бийругъу бла битеу республикада жаш тёлю бла ишлеуню ючюнлендириу кесларини хайырлыкъларын кёргюзтгендиле. Былтыр Минги тауну тийресинде полицияны энчи бёлюмю ачылгъанды, анга ич аскерледе къуллукъ этгенле да къошулгъандыла. Къонакъ юйлени асламысы видеокамерала тохташдыргъандыла эмда охранный предприятияла бла келишимле этгендиле.

Малкъарланы Аслан уллу сорут эришиулени Эльбрусну къоркъуусуз курортнуча даражасын кётюрюрге, атын айтдырыргъа себеплик этген ахшы амалгъа санайды. Быйыл мартда мында тау-лыжа спортдан Россейни Кубогу ючюн эришиуле арт 15 жылны ичинде экинчи кере бардырылгъандыла. Аладан сора уа фрирайдден къыралны чемпионаты болгъанды.

Тырныауузну тау-байыкъландырыучу комбинатыны ахыр сюет директору Борис Блаев бла биз Нальчикде тюбешебиз. Борис Хагуцирович 77 жылында да ишин къоймагъанды. Энтта да Эльбрус райондан чыкъгъан белгили компанияда – Минги тауну тийресин айнытыуну мастер планын жарашдырыргъан эмда Азаугъа жангы канатканы проектин да къурашдыргъан «АйБиСи Промстрой» трестде урунады. Тау-байыкъландырыучу комбинатдан анга 1992 жылда окъуна кётюрге тюшген эди. Алай Къабарты-Малкъарда Almonty компания жаратылгъанда, аны, комбинатны башха специалистлерин да производствону жангыдан аягъы юсюне салыуну онгларына эксперт багъа бичерге чакъыргъан эдиле.

Арт жыллада инвесторла Тырныауузгъа бир ненча кере келгенди, алай ала бла сёлешиуле хайырсыз бошалгъандыла. Магъаданны жарашдырыуну технологиялары жокъдула деп, алай сыйтау этилгенди. Болсада Борис Блаев аллай технологияла Совет Союзну заманында окъуна бар эдиле эмда комбинат оолгъунчу бек тап хайырланылып тургъандыла, дегенди.

-1984 жылда окъуна ангылагъан эдим мен биз бай магъаданны тауусханыбызны эмда къарыусуз магъаданны байыкъландырыуну технологияларын къолгъа алыргъа керек болгъанын,-дейди Блаев.- Ол ишни рентген-люминесцент сепарацияны амалы бла бардыргъанбыз. Ол жарлы магъаданны байгъа айландырыргъа онг береди, алай бла жарлы магъаданны къазып алыуну хайырлы производствогъа айландырады. Тырныауузда ол технологияны биз биринчи кере вольфрамны байыкъландырыр ючюн хайырланнганбыз.

Ол заманда рентген-люминесцент сепарациясы эм ташны уратыучу-айырыучу узели бла производство комплекс ишлеген эдик. Вольфрамны - 900 кереге, магъаданны 1900 кереге бай этерге къолбуздан келген эди эмда ол жаны бла барысын да озгъанбыз. Бизге америкалыла келгенлеринде, аллай къарыусуз магъадан бла къалай ишлегенибизге сейир эте эдиле.

Тырныауузда комбинатны ишлетиуге себеплик этерик дагъыда бир амал – вольфрамны сатыуну рыногу. Ол асламысында аскерпромышленность комплексге керекли продукцияды. Биогюнлюкде аскерчиле аны, Совет Союзну заманындача, кёп ишлемейдиле. Алай Борис Блаев айтханнга кёре, вольфрамны бусагъатда станокла, машинала ишлеуде, жер байыкъланы къазыучу промышленностда, къысхасы, ючлю инструментле керек болгъан бёлюмледе да хайырланыргъа боллукъду. Аланы ючлю уа вольфрамны наноКристаллический карбиди этеди. Комбинат чыгъарлыкъ баш продуктдан бири ма ол болургъа боллукъ эди.

Блаев айтханнга кёре, андан бир жылгъа 3,4 миллиард сом файда тюшерик эди. Тырныауузда тау-байыкъландырыучу комбинатны аягъы юсюне салыр ючюн, инвестициялардан 5-8,3 миллиард сом керекди деп, ол жыллада алай тергелгенди. Ол а бек терк къайтарыллыкъ эди. Алай производствону жангыртыу – жаланда биринчи аламды. Нек дегенде комбинат – шахарны малчытхан предприятиясы, анда ишлегенлеге, Тырныауузгъа саулай да социальный эм коммунальный инфраструктура къурургъа тийишлиди.

Борис Блаев комбинатда совет заманлада окъуна урунган адамласыз аны аягъы юсюне салыр онг жокъду деп, алай къарайды. «Магъадан табылгъан жерни ачыуну проектин жарым жылны ичинде жарашдырыргъа боллукъду, предприятияны къурулуу да эки жылдан ары бармаз. Технология да тынчды, аны жаланда тюз хайырланыргъа керекди. Алай тау предприятияны ача тёлесем, манга хар затны да этерле деген умут бла къурар онг жокъду. Комбинатда ишлеп кеттен специалистлени хайырланыргъа керекди. Кеч болгъунчу»,-дегенди ол.

Михаил КУВЫРКО.
-Эксперт Юг»
2013 жылда 22-чи апрельде
№15 - 16 (255).

Жыйылыу

Уруш жылла - жырлада

Владимир Жук бла Василий Жуков.

Бу юнледе Мечиланы Кязим атлы сабийлени бла жаш тёлюю библиотекасында, Ата журт къазауатны Уллу Хорламына жоралап, къууанчлы жыйылыу бардырылгъанды. Ары къонакъгъа урушну эм урунуулу ветеранларыны «Эстафета» деген хору келген эди. Былаты сейир хапарларына, жырларына тынгыларгъа сюйгенлени саны аз болмагъанды.

Ала кёбюсюнде жаш адамла эдиле: Нальчик шахарны 5 – чи школуну устазлары бла окъуучулары, КъМКъУ – ну Асламлы информация колледжини студентлери, журналистле. Ветеранлагъа бла келген сабийлеге библиотеканы ишчилери «Бизни ата – бабаларыбызны жырлары» деген ат бла кёрмюч къурагъанды.

Быллай тюбешиуле жаш тёлюге бек керекли болгъанлагына ким да ишексизди. Алада ангылашмадыз уллайгъанлагына бла жашланы аралларында юзюлмезлик байламлыкъ. Биз жашауда адет-тёре жорукъланы унутуп барабыз деген оюмну терс болгъанына да тюшюнгенме бу къууанчлы байрамда. Нек дегенде бери келгенле ветеранланы хар сёзгеннге, жырларына да бек сакъ кёзден къарагъанды. Ала чыгъарманланы кёбюсюн жырчыла бла бирге айтып да тургъанды.

Хорну солистлери, школчуланы, студентлени аллары чыгъып, хапар айтыргъа да сюйгенди. Аланы санында Владимир Зведре, Любовь Асташова, Василий Жуков болгъанды. Къартла, кёлленип, жыйылгъанла хурметлерин кёргенлерине уллу ыспас берип, жаш къауумну Хорламны Байрамы бла алгъышлагъандыла.

Кертиди, ол къыйын жылланы аскерчилерини жигитликлери ёмюрде мутхуланырыкъ тюйюлдю. Алагъа жораланып, кёп проза чыгъарма, назму, жыр жазылгъанды. Ол кезиуде окъуна халкъ жыр искусстону унутмагъанды, аны неден да сыйлы кёргенди.

Ветеранла, биринчи «Поклонимся великим тем годам» деген жырны айтып, ол жылланы сур сыйфатын жыйылгъанланы эслерине салгъандыла. Заман кишини да аямайды. Аны биз бусагъат ёмюрде бютюн бегирек ангылайбыз. Жарсыугъа, урушха къатышхан аскерчиле бюгюнлюкде аздан – аз болуп барадыла.

Жыйылыугъа келген къонакъланы айтыуларына кёре, аланы багъалы тенгларинден бири Ольга Мочиевская эди. Ол дуниясын алышындыргъанлы алай кёп заман болмайды. Алай аны жарыкъ кёллюлюгю, жашаугъа сюймеклиги, жигерлиги бюгюн да унутулмагъандыла. Анга эм башха тиширылугъа атап, хор «Рязанские мадонны» деген жырны айтханды. Ол заманда артистлени кёзлеринде жилямукъла эслеминт турдула.

Любовь Асташовагъа токъсан бир жыл болады. Битеу урушну ётгенди, жигитлиги ючюн берилген кёп майдалы да барды. Сталинград сермешни, Къырымны, Беларусьну къазауатларында да сынагъанды. Ол, жаш адамладан ким окъурларын тилеп: «Айтырыгъым кёпдю, сёзледен эсе жыр бла тынчды урушну къыйынлыкъларын эсергенге», - дегенди.

Уллайгъан адамланы оюнну, кюлкюню сюйгенлери къууандыргъан, сейирсиндирген да шартды. Анга шагъатлыкъ Владимир Жук бла Василий Жуков этгендиле. Ала айтхан «Казаки» деген жыр, жаш адамланы юсюгъап, тауушлукъ къарсла бла саугъаланнганды.

Келген артистлени гюлле бла алгъышлагъан кезиу да бек хычыууп кёрюннгенди. Хоргъа КъМКъУ-ну ректору Барасби Карамурзов, устазларыны аллары бла бюгюнлюкъ эмда Север Кавказны бийик окъуу юйлерини студентлерини ассоциациясы болгъанларын эгертгенди. Бек биринчи аны мураты - жаш адамланы илму ишге талпындыруы эди. Биогюн да аны уллу магъанасы жангы башлагъан алимлеге себеплик этиу болгъанлай къалады, дегенди.

- Айхай да, алгъын конференциялагъа быллай бир адам жыяргъа къолубуздан келмей эди. Къыйын эдиле биринчи атламларыбыз. Алай артданартха иш тюзеле баргъанды. Бек башы - жаш адамланы араларында шуёхлукъ байламлыкъланы кючлендириуге да себеплик этгенбиз. Алайды да, быйыл бизге 450 илму иш жиберилгенди. Аладан 400-ден асламы сайланнганды эмда басмаланнганды, - деп белгилегенди ол. КъМКъУ-ну ректору жаш тёлюню илму бла кюреширге кёллендириу жаны бла не мадарла этилгенлерини эмда мындан ары анга къаллай онгла къуралгъанларыны юсюнден да тынгылы хапар айтханды.

Республиканы Башчысы конференциягъа алгъышлау письмо жибергенди. Аны КъМР-ни билим бериу эм илму министри орунбасары Геккиланы Солтан окъуганды. Есюрн атындан а ол форум жетишимли болуун, анга къатышханла, Минги тауну тийресинде солуп, зауукълукъ да табарларын сюйгенин билдиргенди.

-Манга бюгюн сизни арагъызда болгъан бек хычыууну. Нек дегенде мен бу районда туугъанма, Къабарты-Малкъар къырал университети бла бошагъанма. Сизни мында болгъан кюнлеригиз эсигизде къалырларына эмда мында жаратылгъан шуёхлукъ ёмюрге барырына ийнанма. Ол шуёхлукъ сизге, илму бла кюрешгенлеге, кимден да бек керекди. Алайды да, аны багъалай билигиз,-дегенди.

Конференцияда Берлинни эркин университетини келечиси Тобиас Стюдеман да сёлешгенди. «Аспирантла, сёзсюз, рейтингле бийик болгъан окъуу юйлени сайларгъа итинедиле. Алай биз да кесибизни Гарвард неда анга ушаш башха окъуу юйледен эниш этмейбиз, алагъа эришип да кюрешмейбиз, кесибизни энчи жолубуз бла алгъа барабыз»,-деп чертгенди ол.

Политика илмуланы доктору, «Региональные политические исследования» журналны баш редактору Арушан Вартумян а студентлени илму башламчылыкъларына хар не жаны бла да себеплик этеригине ышандыргъанды.

Бу жолгъу конференциягъа тинтиулерин тогъуз тыш къыралдан-Мексикадан, Боливиядан, Украинадан, Белоруссиядан, Кыытайдан, Сириядан, Йеменден, Латвиядан Абхазиядан, Юг Осетиядан студентле, аспирантла эм жаш алимле жибергендиле. Дагъыда Ставрополь крайдан, Чечен Республикадан, Дагъыстандан, Север Осетия-Аланиядан, Къарачай-Черкесден, Къабарты-Малкъардан, Москвадан, Санкт-Петербургдан, Дондагъы Ростовдан, Татарстандан, Адыгеядан эм Россейни башха регионларындан да кёп эдиле ишле. Жыйылыугъа къатышхан къытайлы, йеменчи, сириячы, адыгейли, москвачы, къарачайлы, дагъыда башха алимле форумну къурагъанлагъа жюрек ыразылыкъларын билдиргенлие эмда анга къатышханла жетишимли болурларын сюйгенлерин айтханды.

Б. Карамурзов Таумурзаланы Фатиматны алгъышлайды.

«Перспективагъа» хазырланыну чеклеринде жыл сайын университетни комплексинде студентлени араларында «Прорыв» деген илму конференция бардырылады. Быйыл жаш тинтиучюлени бир-бирлерини илму ишлери КъМКъУ-да чыгъарылгъан жыйымдыкъгъа киргендиле. Аны юсюнден айтып, Барасби Карамурзов аланы авторларына дипломла, саугъала да бергенди. Аланы аралларында Таумурзаланы Фатимат, Ляна Маремова, Жанна Маргушева, Аскер Тумов, Анастасия Бондаренко бла Лиана Тенгизова да болгъандыла.

Конференцияны къууанчы ачылыуу бошалгъандан сора жаш адамла секциялада ишлерге кетгендиле.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Конференция

Жаш алимлеге ключ-къарыу берген майдан

Къабарты-Малкъар къырал университетни Минги тауну тийресинде Элбрус посёлкада орналгъан солуу базасында озгъан шабат кюн алимле, аспирантла, студентле кёп санда жыйылгъандыла. Мында аланы «Перспектива-2013» деген ат бла халкъла аралы илму конференциялары бардырылгъанды. Аны ишине къатышырга жаш адамла Москвадан, Санкт-Петербургдан, жуукъ эм узакъ тыш къыралладан да келгендиле.

Конференцияны ача, КъМКъУ-ну ректору Барасби Карамурзов ол быйыл оналтынчы кере бардырылгъанын, аны башламчылары КъМКъУ эмда Север Кавказны бийик окъуу юйлерини студентлерини ассоциациясы болгъанларын эгертгенди. Бек биринчи аны мураты - жаш адамланы илму ишге талпындыруы эди. Биогюн да аны уллу магъанасы жангы башлагъан алимлеге себеплик этиу болгъанлай къалады, дегенди.

- Айхай да, алгъын конференциялагъа быллай бир адам жыяргъа къолубуздан келмей эди. Къыйын эдиле биринчи атламларыбыз. Алай артданартха иш тюзеле баргъанды. Бек башы - жаш адамланы араларында шуёхлукъ байламлыкъланы кючлендириуге да себеплик этгенбиз. Алайды да, быйыл бизге 450 илму иш жиберилгенди. Аладан 400-ден асламы сайланнганды эмда басмаланнганды, - деп белгилегенди ол. КъМКъУ-ну ректору жаш тёлюню илму бла кюреширге кёллендириу жаны бла не мадарла этилгенлерини эмда мындан ары анга къаллай онгла къуралгъанларыны юсюнден да тынгылы хапар айтханды.

Республиканы Башчысы конференциягъа алгъышлау письмо жибергенди. Аны КъМР-ни билим бериу эм илму министри орунбасары Геккиланы Солтан окъуганды. Есюрн атындан а ол форум жетишимли болуун, анга къатышханла, Минги тауну тийресинде солуп, зауукълукъ да табарларын сюйгенин билдиргенди.

-Манга бюгюн сизни арагъызда болгъан бек хычыууну. Нек дегенде мен бу районда туугъанма, Къабарты-Малкъар къырал университети да бошагъанма. Сизни мында болгъан кюнлеригиз эсигизде къалырларына эмда мында жаратылгъан шуёхлукъ ёмюрге барырына ийнанма. Ол шуёхлукъ сизге, илму бла кюрешгенлеге, кимден да бек керекди. Алайды да, аны багъалай билигиз,-дегенди.

Конференцияда Берлинни эркин университетини келечиси Тобиас Стюдеман да сёлешгенди. «Аспирантла, сёзсюз, рейтингле бийик болгъан окъуу юйлени сайларгъа итинедиле. Алай биз да кесибизни Гарвард неда анга ушаш башха окъуу юйледен эниш этмейбиз, алагъа эришип да кюрешмейбиз, кесибизни энчи жолубуз бла алгъа барабыз»,-деп чертгенди ол.

Политика илмуланы доктору, «Региональные политические исследования» журналны баш редактору Арушан Вартумян а студентлени илму башламчылыкъларына хар не жаны бла да себеплик этеригине ышандыргъанды.

Бу жолгъу конференциягъа тинтиулерин тогъуз тыш къыралдан-Мексикадан, Боливиядан, Украинадан, Белоруссиядан, Кыытайдан, Сириядан, Йеменден, Латвиядан Абхазиядан, Юг Осетиядан студентле, аспирантла эм жаш алимле жибергендиле. Дагъыда Ставрополь крайдан, Чечен Республикадан, Дагъыстандан, Север Осетия-Аланиядан, Къарачай-Черкесден, Къабарты-Малкъардан, Москвадан, Санкт-Петербургдан, Дондагъы Ростовдан, Татарстандан, Адыгеядан эм Россейни башха регионларындан да кёп эдиле ишле. Жыйылыугъа къатышхан къытайлы, йеменчи, сириячы, адыгейли, москвачы, къарачайлы, дагъыда башха алимле форумну къурагъанлагъа жюрек ыразылыкъларын билдиргенлие эмда анга къатышханла жетишимли болурларын сюйгенлерин айтханды.

«Перспективагъа» хазырланыну чеклеринде жыл сайын университетни комплексинде студентлени араларында «Прорыв» деген илму конференция бардырылады. Быйыл жаш тинтиучюлени бир-бирлерини илму ишлери КъМКъУ-да чыгъарылгъан жыйымдыкъгъа киргендиле. Аны юсюнден айтып, Барасби Карамурзов аланы авторларына дипломла, саугъала да бергенди. Аланы аралларында Таумурзаланы Фатимат, Ляна Маремова, Жанна Маргушева, Аскер Тумов, Анастасия Бондаренко бла Лиана Тенгизова да болгъандыла.

Конференцияны къууанчы ачылыуу бошалгъандан сора жаш адамла секциялада ишлерге кетгендиле.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

СХОД

Адеп-намысны гитчеликден сингдирирге

Черек районну эллеринде сходла андан ары бардырыладыла. Тюбешиуле республиканы Башчысы Арсен Каноковну буюрууу бла боладыла. Алада уа жаш тёлюню адеп-кылыкъгъа юйретиуню вопросу ачыкъ сюзюледи. Аллай жыйылыула Къашхатауда, Бызынгыда, Бабугентде эм Къара-Сууда да болуп озгъандыла.

Жаш тёлюню къыйынлыкъладан къалай сакъларгъа боллукъду, аны Ата журту, миллет тёрелени, культураны сюергге, терс жолгъа ажашмазгъа къалай юйретиргге керекди? Бу сыйлы борчну юйюрде бла школда сабийлени ариу къылыкълы юйретиу бла толтурургъа къолдан келликди.

Огъары Малкъарда аллай сход зани администрациясыны башчысы Атабийланы Асланны, 1-чи эм 2-чи номерли орта школланы директорлары Къарчаланы Халиматны бла Жангоразланы Борисни, элни ветеран советини председатели Къазакъланы Борисни, КъМР-ни Башчысыны Администрациясыны келечиси Бийчеккуланы Асланны, районну прокурору Заур Нагацуевни, раис-иймам Догуналаны Альбертни, Огъары Малкъарны иймамы Нёгерланы Ахмадиняны эм башхаланы къатышулары бла бардырылгъанды. Хар чыгъып сёлешген да биогюнлюкде жаш тёлю жашауда кесине тюз жол сайларына, законсуз саутланнган къауумларгъа къошулмазына къайгъырырыгъа кереклисини юсюнден айтханды.

Бу элде хар заманда да иги тёрелери бла атын айтдырып келгенди. Биогюнлюкде адепкъылыкъгъа юйретиуде мында бардырылгъан «Нарт оюнланы» магъанасын айырып чертирадыла. Ол а шёндю мында тёреге айланнганды. Аны юсюнден элни администрациясыны башчысы Атабийланы Аслан айтханды.

Къарчаланы Халимат, сабийлени юйретиу, юйюрден сора, школда башланнганын белгилеп, алада окъуучуланы патриот ниетде юйретиуге уллу зс бурулгъанын чертгенди. Элде чекчилени чынтты шуёхлары болгъандыла «Черекский дозор» клубну жашлары да. Аскерни бу тюрлюсюнде кёп жаш къуллукъ этеди.

- Жарсыугъа, терроризм халкъгъа къыйынлыкъ келтиреди, - деген Бийчеккуланы Аслан. – Шахарлада, элледе быллай жыйылыуларгъа барсанг, жаш адамла бла ушакъ этсенг, аллай осал ишле къайдан чыгъа болурла, деп, кеси кесинге сорлугъунг келеди. Аманлыкъ этилгенини юсюнден эштген заманда жюрегинг къыйналмай къалмайды. Жаш адамла ажымлы жююладыла. Аланы аслямысы бузукъсуз жашау этген юйюрлени сабийлеридиле. Ким биледи, ата-ана, анала уллу кёллюлюкмю этген болурла балаларын жашау жолуна хазырлай туруп? Кёпле билмейдиле жашлары кимле бла шуёхлукъ жюрютгенлерин. Ала терс жолдан бир тайсала уа, аланы тюзетирге кыйыныдыла.

Догуналаны Альберт а аманлыкъчыла динни аты бла осал ишлерин бардыргъанларына жарсыгъанды. «Ислам» мамырлыкны, огъурлулукъну жолун тутады, дуниада адамла тенг, къарындашла болгъанларын анлятады. Ваххабитле уа миллетле арасында къаугъа къозгъайдыла, ала властхъа боюн салгъанны кюй да, кеслерини миллетлерини келечилерини айтханларын этерге да унамайдыла»,- деген ол.

Заур Нагацуев Россей Федерацияда законла хар инсандан да, ани миллетине, динине да къарамай, бирча сурайдыла низамлы болууну, жууаплылыкны, келишиулюкде жашау этиуню, деген. Аны бла бирге прокурор бюгюнлюкде Интернет, телевидение, орам жаш тёлюню кёп аман затха юйретгенин белгилей, атала, анала хар юннгю жашауларында балаларына сакъ болуп турмасала, ала кимлеге къошулгъанларын билмей къалыргъа боллукъларын эсге салгъанды.

Герпегежде сходну уа ол жерли администрацияны специалисти Бёзюланы Альберт ачханды. Ол жыйылгъанланы элни социальный-экономика айныуу не халда болгъаны бла шагъырейлендиргенди.

Бу тюбешиуге уа КъМР-ни Башчысыны Администрациясыны право низамны сакълаучу органла бла байламлыкъ жюрютюу жаны бла управлениясыны начальники Тетууланы Тимур, районну прокурору Заур Нагацуев, Черек районну администрациясыны башчысыны орунбасары Эристауланы Абдурахман, районну эл мюлк эм аш-азыкъ управлениясыны таматасы Улбашланы Хасан, КъМР-ни транспорт эм жол мюлк министрини орунбасары Улбашланы Ислам, Черек районда ич ишлени бёлюмюню начальнири Гудаланы Руслан, ветеранланы район советини председатели Чеченланы Георгий эм элни иймамы Бёзюланы Хаким къатышхандыла.

Бек алгъа сёзню Тетууланы Тимур алгъанды. Ол республиканы жеринде сауут кюч бла болгъан къаугъалада, право низамны сакълаучу структураланы къуллукъчуларындан, жокъ этилген банда къауумладан сора да, кёп мамыр адамла ёлгенлерин шарт юлгюле келтирип айтханды. «Ала уа барысы да бизни адамларыбыздыла – кимни жашы, кимни къарындашы, шуёху, къоншусу. Зорлукъну, артыкълыкъны жолун кесер ючюн, барыбыз да, биригип, жаш адамланы къадарларына къайгъырыргъа, аланы палахладан сакъларгъа керекбиз», - деген ол.

Чыгъып сёлешгенлени барысыны оюмлары да бирчады: атала, анала кеслерини сабийлерине гитчеликден окъуна тюз ниет, ариу къылыкъ берирге, жаш жолуна хазырлай туруп, терс, осал ишледен кери болурларына къайгъырыргъа борчлудула.

Черек районну жер-жерли администрациясыны пресс-службасы.

ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИЯ

Жоллада жюрюуню къоркъуусузлугъун эм башха саладыла

КъМР-де МВД-да бу юнледе бардырылгъан пресс-конференцияда сёз бардырыладыла оператив болумну юсюнден баргъанды эмда ани игилендириу жаны бла быйылны биринчи кварталында этилген мадарла не хайыр келтиргенлери туура этилгенди.

Ол башланыбдан алгъа Къабардино-Балкъарда ич ишлени министрини орунбасары Казбек Татуев бир къауум шартла келтиргенди. Республиканы, саулай алып айтханда, оператив болум къыйынлай къалгъанын чертгенди. Ол билдиргеннге кёре, право низамны сакълаучу органла амаллыкъ ишлени ачыкълау жаны бла борчларын тамамлауну игилендиргендиле. Бир-бир ауур осал ишле, ол санда мурдарлыкъ, артыкълыкъ этиу, тонула да алгъындан эсе кёп ачыкъланадыла.

Казбек Татуев профилактика мадарланы хайырындан акъылбалыкъ болмагъанла кеслери этген эмда аланы къатышулары бла этилген аманлыкъла 14,6 процентге азайгъанларын билдиргенди. Аны бла бирге уа экономика бузукълукъла 17,2 процентге кёбейгенлерин чертгенди. Сёз ючюн, баш магъаналы миллет проектле бла байламлы 52 бузукълукъ этилгени ачыкъланнганды. Улутха алыу бла байламлы аманлыкъла да къолгъа бек къаты алынгандыла. Дагъыда ахча оюнлагъа къажау кюреш селеймегенди. Быйыл биринчи кварталда жашырын ишлеген казиноладан къырыкъ бири табылгъанды эм жабылгъанды.

Министрни орунбасары быйыл экстремист эм диверсия террорист ишлени жолларын кесиу жаны бла къурау эм шарт мадарлагъа энчи магъана берилгенин да айырып айтханды. Аланы толтуруугъа да уллу кюч салынгъанды. Аны хайырындан аллай беш аманлыкъ ачыкъланнганды.

Дагъыда законсуз саутланнган формированияланы членлерин ахча бла жалчытыуну юч шарты туура этилгенди. Саутлары бла къажау сюелген онбеш боевик жокъ этилгенди эмда онтогъуузу тутулгъанды. Саутла букъдурлуу тургъан онюч жер, чачдырылыуну затла хазырлагъан бир гитче лабораторияда табылгъандыла. Сауутланы тюрлю-тюрлюлеринден 63-сю, тёрт минг боеприпас, 46 граная, 40 детонатор, къолдан ишленген 28 чачдырылыуч устройство сыйыныгъандыла.

Полицияны полковниги министерство республиканы жолларын да жюрюуню къоркъуусузлугъун жалчытыуну кесини бла борчларындан бирине санагъанлай къалгъанын да чертгенди. Ол жаны бла арт заманда къаты мадарла да этиледиле. Аны хайырындан жолтранспорт аварияланы саны 4,7 процентге азайгъандыла. Жолда жюрюню жорукъларына бузукълукъ этген 82430 адам жууапха тартылгъанды.

Болсада Казбек Татуев жарсыулу шартланы да келтиргенди. Жолда этилген бузукълукъланы халаларындан ачыгъанланы бла ёлгенлени саны азаймагъанды, былтыры ёлчеминде къалгъанды. Кеф болуп машина жюрютгенлени саны, жарсыугъа, азаймайды. Быйылны биринчи кварталында 1918 водитель эсирип руль артына олтургъанлары ачыкъланнганды.

Андан ары полицияны полковники журналистлени бир къауум соруларына жууап этгенди. Фатарланы тонауну азайтыу жаны бла не мадарла этилгенлерин айтханды, коллегабиз Геккиланы Казбекни ёлтюрюю бла байламлы уголовный иш къалай баргъанын билдиргенди. Арт кезиуде белгисиз тас болгъан жашланы юслериндан хапар айтханды.

ДАЛХАТЛАНЫ Марзият.
СУРАТДА: КъМР-де МВД-ны министрини орунбасары Казбек Татуев.

Суратны автор алгъанды.

Эсге тюшюрюу

Аны огъурлулугъу анга къалкъан болгъанды

Озгъан жыл ноябрьде малкъар халкъны белгили уланларындан бири, фахмулу жазыучу эм ахшы адам Залийханланы Жанакъайытны 95-жыллыгъын белгилегенбиз. Аны чыгъармачылыгъына багъа бичер умутум жокъду. Ол мени кюлумдан келлик иш да тюйюлдю. «Сурватлау даражасы, чюйрелигини жютюлюгю, магъанасыны заман бла толу келишилюгю бла да Залийхан улуну «Тау къуулла» романы орус литературада 1920-1930 жылларда жазылгъан белгили чыгъармаладан эниш тюйюлдю». Была филология илмуланы доктору, профессор, жазыучу, белгили литературовед Толгъурланы Зейтунну сёзлериди.

Жанакъайытны иги таныйдим да, ол себепден келгенди башыма акъыл аны эсгерирге. Партияны Совет (Черек) райкомуну бюросунда жер-жерли газетле жабылгъанларында саза (орус тилде чыкъчан «Ленинский путь» газетде ишлей эдим) мени райкомну пропаганда бёлюмюне инструкторгъа алыуну юсюнден вопрос да бар эди.

Биринчи секретарь мага былай айтды: «Жолдаш Къулбай улу, сагъыыш этгенме да, сен журналист болургъа керекде деген оюмгъа келгенме, угъай демей эсенг, Хабугъа сёлешгейим...». Алай бла Залийхан улу тюзетген дени менми басмада ишлерге. Урушха дери урунгъанла да бар эдиле «Коммунизмге жолда».

Аладан бири баш редакторгъа: «Къулбай улу мында бир затха да жарарыкъ тюйюлдю», - деп, мени ёлген ёлю этди да къойду. Ол кюнледе уа Огъары Малкъарда бир къойчуну юсюнден орус тилде жазгъан материалым «Кабардино-Балкарская правда» газетде басмаланнган эди. Жанакъайыт манга жолукъганда: «Ол, къртиси бла да, иги къойчуду, бек тап жазгъанса, сау бол», - деп, къолуму тутду. Аны сёзлери кёлюмю кётюрдюле, манга къанат битгенча болдум. Газетден кетерге деп тура эдим да, къалдым...

Узун хапаргъа кирдим ушайды. Аны къойайым да, Залийхан улуну кесинден къулагъым бла эштгеннге кёчейим...

Таулула сюргюнде эдиле. Бир жыйылгъан жерде ким эсе да Жанакъайытха тюрслеп къарайды, андан кёзлерин айырмайды... Ол аны эслейди, алай бу адамны къайда эсе да кёрген болурма деп, эсине тюшюралмайды. Райкомну биринчи секретары азла бла тюбешген болмаз, къайсы бирин эсинде тутарыкъды.

Ол киши уа жыйылгъанланы араларында къарамы бла Залийхан улун излегеннлей турады. Да аны артыкъ уллу эс буруп излер кереклиси да жокъ эди. Ол ёсюмю, битеу сыфаты бла да башхаладан айырмалы кёрюнюучюсюн билеме. Баям, Жанакъайыт танымагъан таулу киши ким болгъанын анга ачыкъ этерге термилип тура болур эди. Кысысхы, тёзюмю тауусулуп, Залийхан улуну аллына келди:

- Сен мени танырыкъ тюйюлсе. Алай ол ишни санга билдирмей, мындан арысында ичимде туталлыкъ тюйюлме...

- Айт, тынгылайма.

- Атым Топпанды. Тутмакъда он жыл туруп чыкъгъанма. Республика гитлерчиледен азатланып, районла жангыдан къуралгъанларында, Черек райкомну биринчи секретарына сени жиберген эдиле. Биз а, кесибизни аскерден албугъартханла, алыкъа таулада айлана эдик.

- Дезертирле, - деп тюзетеди Жанакъайыт.

- Хау, не букъдурлугъу барды, дезертирле эдик. Бир жол, жыйылабыз да, райкомну биринчи секратарын ёлтюрюную юсюнден сёлешебиз. Башыбызда Аллах барды, кертисин айтайым. Хутай къатына да къоймайды. «Аны бизге бир хатасы жетмегенди, биз мурдарла тюйюлбюз, - деген ди.

Кёп да бармай Занкиши улун ёлтюрдюле. Андан сора район башчыны жояргъа таукел болдукъ. Ол ишни манга бюордула. Ушкогуму жерлеп, Малкъар тарына кирген тешикни (тоннельни) къатында, таш артына бугъуп, эки-юч кюн сакладым. Биле эдик биринчи секретарь бери келмей кёп турмазлыгъын...

Залийхан улу, линейка бла Черек ауузуна келе, тешикни къатында тюшдю. Тёгеректе-башха къарады. Ёмюрлюк къысыр къаяла! Жол тюбюнде, теренде, суу сарыгъан черек сууну шыдыладыгъаны. Малкъар тарыны табийгъатыны ариулугъун назму неда къара сёз бла суратларгъа эсине тюшюп, баям, аны ючюн къарай болур эди тёгерекге. Назмучула, жазыучула башхала эс бурмагъан, сансыз этген затланы кёредиле, эслейдиле...

Алайда, таш артына бугъуп, бешатарны огъары аягына миндирип, Топпан сакълап болады. Секретарны илишаннга тутады. Тап тюшдю! Кеси да ол букъгъанны тюз аллына келип сюелди. Ол атаргъа хазырланды, алай Залийхан улуну кёзлеринде, къарамында бир огъурлулукъну эслеп, арсар болду. «УГъай, къолум кётюрюллюк тюйюлдю бу адамны атаргъа, бет жаны асыры ариуду», - деди кеси кесине.

Секретарь, линейкасына минип, озду да кетди Огъары Малкъаргъа. Билмеди аны таш артындан илишаннга тутуп тургъанларын да, ёлюмден бет къаныны ариулугъу къутхаргъанын да.

Топпан а кёп олтурду таш артындан тепмей. Тюзмю, терсми этдим атмагъанымы. Кёп сагъыш эте кетди да, ол нюр бетли адамны гюняхына кирмегени ючюн кеси кесине ыразы болду. Быллай ариу бет къаны болгъан бир кишиге да амаллыкъ излерик тюйюлдю, да сора мен аны нек ёлтюрюргe керекме...

КЪУЛБАЙ улу Алий.

Эсгериу

Прохладныйде мемориал ачыллыкъды

Тогъузунчу майда Прохладныйде къуучлы халда толу Георгиевский кавалерлени эсгертмелерин ачарыкъдыла. Алгъа бу мероприятияны 27-чи апрельде бардырыр мурат бар эди, алай, шахарны къазакъларыны обществоларыны атаманлары Виктор Коваль билдиргенича, бу акция кесини магъаналылыгъына кёре экинчи айгъа кёчюрюлгенди.

Прохладныйни жер-жери администрациясыны башчысыны къуллугъун толтургъан Евгений Крецкий а аллай адамланы эсгертмелерин ишлеу тарыхыбызда болгъан затланы халкъны эсинде кёп жылланы сакъларгъа себеплик этеригин чертгенди. «Аны ючюн даржалы мероприятияла бардырылыучу Эсгериую скверинде Георгиевский кавалерлени мемориалларын ачыу да Уллу Хорламны кюнюне жораланнганды»,-дегенди ол.

Къазауатда азатлыкъ ючюн жан бергенлени хурметлерин кёрюрге не заманда да кёп адам жыйылады. Бу жол да Уллу Ата журт урушда Хорламны 68-жылыгъына аталгъан митингге Терк къазакъ аскерни атаманы Сергей Клименко, КъМР-ни Парламентни бла Правительствосуну, Прохладна районну бла шахарны администрацияларыны, Жамаат палатаны Старейшинала советини эм Терк-Малка къазакъ аскерни келечилери, жамаат къатышырыкъдыла.

Эсгизге салайыкъ, жигит жерлешлерибизни эсгертмелерин орнатыргъа деген оюмну шахар эм район муниципалитетлеге белгили журналист эм жазыучу Валерий Крушельницкий берген эди. Ол РФ-ни Жазыучуларыны члени Олег Опрышкону болушлугъу бла 1-чи даржалы Георгиевский жоргъа тийишли болгъанланы юсленирден информация жыйгъанды. Алай бла Прохладная, Солдатская, Екатеринградская, Приближная станицаладан эм Тамбиево элден (шёндю Алтуд) жыйырма адам тийишли болгъан эдиле ол сыйлы атха.

Людмила ПАНФИЛЕНКО,
Прохладный шахарны жер-жерли администрациясыны пресс-секретары.

Футбол

Томскеден - бир очко

Футболну миллет лигасыны 30-чу турунда Нальчикни «Спартагы» Томскеде ол жерли «Томь» бла тюбешгенди. Бу команда чемпионатда экинчи жерни алады эм премьер-лигагъа болжалсыз алгъа чыгъар ючюн, ол кюн, не да этип, нальчикчилени хорларгъа керек эдиле.

Болсада къонакъбайланы умутлары толмагъанды, спартакчыла, аладан алгъа болуп, эсепни биринчи таймда окъуна ачадыла. Жыйырма экинчи такъыйыкъада команданы бомбардири Алексей Медведев тренер анга салгъан борчну толтурады. Биринчи таймда, андан сора, белгилерча хазна зат болмагъанды.

Оюнну экинчи жарымы башланып тёрт минут озгъандан сора томскечилени бир футболчуларын судья майдандан къыстайды. Ала уа, анга да да къарамай, чабыуулукъ этгенлей тургъандыла. Матчны 77-чи минутунда къонакъбайла эсепни тенг этеди. Топну сеткагъа аланы капитанлары Сергей Омельянчук кийиргенди.

Андан сора ахыр он минутда къонакъбайла, оюнда хорлам болдурабыз деп, биягъы алгъа талпынгъанлай тургъандыла, алай андан хайыр чыкъмагъанды. Ахырында эки команда да биришер очко бла къалгъандыла.

Оюн бошалгъандан сора «Спартакны» форварды Алексей Медведев биринчи таймда ала томскечиледен иги да онглуракъ болгъанларын чертгенди. «Бизни бир къарыусуз жерибиз барды. Гол урабыз да, сора бир кесеклен шошайып къалабыз. Мындан арысында оп проблемаы юсюнден иги сагъыш этерге керекбиз»,- дегенди ол.

Футболдан миллет лиганы 30-чу турдан сора таблицасы

Командала	О.	Къ.	Тб.	Х.	Т.	О.
1 Урал	29	19	8	2	59–16	65
2 Томь	28	17	7	4	52–32	58
3 Спартак Нч	28	13	8	7	27–24	47
4 СКА-Энергия	28	12	10	6	30–24	46
5 Балтика	28	12	7	9	31–27	43
6 Нефтехимик	28	12	6	10	37–33	42
7 Сибирь	28	11	7	10	31–34	40
8 Уфа	28	10	8	10	27–30	38
9 Ротор	28	10	8	10	24–21	38
10 Енисей	29	9	10	10	28–28	37
11 Петротрест	28	10	3	15	27–38	33
12 Шинник	28	7	10	11	25–32	31
13 Металлург-Кузбасс	29	8	6	15	16–31	30
14 Салют Бл	28	7	8	13	21–28	29
15 Торпедо М	27	5	12	10	25–33	27
16 Химки	28	5	9	14	19–31	24
17 Волгарь	28	3	11	14	18–35	20

Пресс-конференция

Тимур ШИПШЕВ,
«Спартакны» баш тренери:
-Матчда эсепни тенг бошаллъанны баш сыйтауларындан бирине судья экинчи таймны аллында «Томьда» ойнагъан Сергей Бендзягъа къызыл карточканы кёргюзтгенден сора команданы футболчулары кеслерин бошлап къойгъанларын санайма, дегенди. «Къонакъбайла уа, абызырамай, эс жыйып, санлары аз болгъанларына да къарамай, къуралыулу ойнагъандыла. Эсепни тенг этип, ахырында уа хорлам болдурургъа да аздан къалгъандыла»,- деп чертгенди ол.

Сергей ПЕРЕДНЯ,
«Томьну» баш тренери:
- Сейир этерча бир шарт. Футболчуларыбыз майданда оноулан къалгъанда, бютюн иги ойнагъандыла. Стадионнга келгенлени ыразы этгенбиз. Эки таймда бир бирлерине ушамагъанла болгъандыла. Алыкъа биз бир затны да тас этмегенбиз, премьер-лигагъа ётер муратдабыз.

Майданда бу футболчула ойнагъандыла:
«Томь»: Вашек, Омельянчук, Аравин, Бендзь, Черевко, Нагибин (Голышев) Горбанец (Сорокин) Зотов, Башкиров (Николов) Хазов (Бажанов) Касьян.
«**Спартак-Нальчик**»: Коченков, Засеев, Тимошин (Тимошин) Овсиенко, Багаев, Чеботару, Коронов, Концедалов, Гошоков (Болов) Аверьянов, Медведев (Сиразде).
Сары карточкаланы Бендзь, Башкиров, Засеев,Медведев, Николов, Овсиенко алгъандыла. Судья майдандан Бендзьни 50-чи, Овсиенкону уа 88-чи минутлада кыыстагъанды.

Чемпионатда башха командала былай ойнагъандыла: Салют Бл - Волгарь 2:2, Ротор - Торпедо М 0:0, Нефтехимик - Петротрест 2:0, Сибирь - СКА-Энергия 1:0, Уфа - Урал 0:2, Химки - Металлург-Кузбасс 0:0, Балтика - Енисей 3:0.

«Спартак» кезиулю матчын тюнене ингирликде кеси майданында Новосибирскени «Сибирь» командасы бла ётдюргенди. Номерге къол салгъанда, эсеп алыкъа белгили тюйюл эди.

АЗРЕТЛАНЫ Х.

Чемпионат

Жансуйланы Керим - эм иги спортчу

Майны экинчи жарымында Санкт-Петербургда грек-рим тутушуудан Россейни кезиулю чемпионаты боллукъды. Анга Элбрус районну айыбыу эришиуледен ётген спортсменлери да къатышырыкъдыла.

ЮФО-ну Ростов областьда, Россейни урушлада ёлген жигитлерини хурметлерине жоралап, алгъаракълада бардырылгъан чемпионатында тренерле Байзуллаланы Магометде эм Этезланы Хусейнде жарау этген Жансуйланы Керим «алтынны» алгъанды. Ол, 120 килограммгъа дери ауурлукъ категорияда эрише, битеу сермешлерин хорлам бла бошаргъанды. Ахыр тёртюнчю тюбешиуюнде Къалмукъдан спортсменни уа эки кезиуде да 6:0 эсеп бла къытханды. Андан сора да, эришиулени эм иги спортчусуна саналгъанды, аны ючюн анга энчи саугъа да берилгенди.

Спорт жашаунда Керим эки кере Россейни жаштёлю биринчилигини призёру болгъанды, уллу халкъла аралы турнирледе хорлагъанды. Бюгюнлюкде ол Краснодарда Физический культураны Кубань институтунда окъуйду.

Элбрус районну сабий-жаш тёлю спорт школуну дагъыда бир окъуучусу-Локияланы Жамболат - Саранск шахарда Приволжский федеральный округну чемпионатында ючюнчю жерни алгъанды. Ол тёрт сермешинден ючюсюнде къытханды. Шёндю Санкт-Петербургда РФ-ни чемпионатына хазырлана турады, аны тренер Локияланы Юрий юйретеди.

Анатолий ТЕМИРОВ.

Саугъагъа - автобус

КъМР-ни Спорт эм туризм министертосуну пресс -службасындан Светлана Гаунова билдиргеннге кёре, Терек шахарда Россейни дзюдо жаны бла спортдан устасы Артур Хадзеговну хурметине жоралап биринчилик бардырылгъанды. Эришиулеге 2000 жылда туугъан жашла бла къызла 100-ге жуукъ спортчу къатышхандыла. Ала онбир ауурлукъда жыгъышхандыла. Тутушургъа Беслан бла Владикавказ шахарладан да спортчула келген эдиле.

Эришиулени КъМР-ни Спорт эм туризм министерствосуну Терк районну администрациясы эм районда дзюдону федерациясыны бёлюмю къурагъандыла. Турнирге спонсорлукъну Хадзеговланы юйюрлери этгенди. Ол шартны хайырындан биринчи жерлеге тийишли болгъанлагъа, майдалладан, грамоталадан, кубокладан сора да, ахча эм башха саугъала берилгенди.

Сермешде бирсиледен ариу эм иги техниканы хайырланнганлагъа да энчи саугъала бергенди. Бек уллу саугъа уа спорт арагъа берилген гитче автобус болгъанды. Энди сабийлени СКФО-да бардырылгъан сермешлеге кеслерини машиналары бла барыр онглары боллукъду.

Эришиулеге кезиулени ауурлукъларында биринчи жерлеге Атаккуланы Залим, Мухамед Хутов, Жантемир Мамов, Алимбек Маккоев, Альберт Тхагапсоев, Рахман Галдиев, Алим Гафаров, Алим Кишев, Давид Эльбашев, Олег Алоев эм Аида Хардашева чыкъгъандыла.

Жюзюуде да - онглуланы санында

КъМР-ни Спорт эм туризм министерствосуну пресс-службасындан билдиргеннгине кёре, Дондагъы Ростовда жюзюуден окъуучуланы аралырында спартакиаданы кезиую бардырылгъанды. Бизни спортчуларыбыз, андан он майдал алып, битеукоманда зачётда ючюнчю жерге чыгъып къайтхандыла. Эришиулеге битеу да 130 жаш къатышханын эсге алсагъ а, ол бек ири кёрюмдюю.

200 метрни аркъасында жюзюуде Лия Алчагировагъа жетген болмагъанды. Алай жюз метрде уа ол, биринчиликни ычхындырып, экинчи жерни алгъанды. Элли метрни эркин халда жюзюуде Алина Плеткина экинчи эм аркъада 50 метрни жюзюуде ючюнчю болгъанды.

Жашлада 200 метрни эркин халда жюзюуде Александр Ким экинчи жерни, 50 бла 100 метрде уа ючюнчю жерледе тохтагъанды. 200 метрде дагъыда бир жерлешибиз Анзор Азаматов «доммакъны» къытханды. Эм узун 1 500 метрде Дмитрий Бурановский-экинчи, аркъада жюз метрни жюзюуде уа ючюнчю болгъанды.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

БУШУУ

Жашауун саулай да телевидениягъа бла радиогъа жоралагъанды

Республиканы эрттегили журналистлериндеи бири Раиса Туловна Афаунова 82 жылында жашаудан кетгенди. Къабарты-Малкъарны жамауаты аны ёлгенини юсюндеи хапаргъа уллу бушуу этип тюбегенди.

Раиса Туловнаны урунуу жолу 1960 жылда башланнганды. МГУ-ну журналистика факультетин бошагъан къызны телевидениягъа редакторгъа аладыла. Тёрт жылдан а радиогъа чакъырадыла. Анда ол 40 жылны ишлегенди. Ол кезиую ичинде радиогъа тынгылаучула бла ненча тюбешиую болгъанды аны, ол къаллай бир письмону окъуучанды, ненчасын жюрегинден ётдюргенди - санап саны жокъду. Аны хайырындан радиоэфирге «Адиихау» эм «От жагъа» деген бериуле чыкъгъандыла эмда кёп заманны бардырылгъанлай тургъандыла. Ушакъ нёгерин сёлешдире билиуде, ол анга ышанырча этиуде Афауновагъа жетген жокъ эди.

Раиса Туловна радиогъа тынгылагъан кёп юйюрню сюйген ючюнчю, аны къой, чынтты шуёху окъуна болгъанды. Аны элледе, тюбешиуледе, радиоконференциялада хар заманда да сакъларгъандыла, кёрюрге, сёлеширге сюйгендиле. 1977 жылда анга «РСФСР-ни культурасыны сыйлы къуллукъчусу» деген ат ма аны ючюн аталгъанды.

1992 жылда Къабарты-Малкъарны радиосу тыш къыраллагъа да бериуле къурап башлагъан эди. Ол жуаплы жумушну редактор Афауновагъа буюрадыла. Андан сора аны тынгылачулары биётюнда кёп болгъандыла. Раиса Туловнаны ауазы адыг тилни ангылагъан ата журтлуларыбызны ата-бабаларыны туугъан жерлери бла байламлы этген кёпюр болуп къалгъанды. Алагъа, узакъда жашагъан жуукъ адамлагъа, ол жапсарыу сёзле табалгъанды, аны хайырындан ала Кавказда бола тургъан ишлеге кеслери да къошулгъанча алай бола эдиле.

2004 жылда ол пенсиягъа чыгъады. Алай жазгъанын къоймагъанды, жангы проектле къурашдырыгъанды. Кесини бай сынауундан, билиминден, усталыгъындан жыр адамлагъа къызгъанмай юлюш этгенди.

2-чи апрельде жамауат аны туугъан кюню бла алгъышлагъанды, майда уа ол ауушханды. Раиса Туловна Афауновны аты,сыфаты да бизни, аны бла бирге ишлегенлени, аны таныгъанланы, багъалы да кёргенлени эслеринде ёмюрлеге къаллыкъдыла.

КъМР-ни Асламлы информация органла, жамауат эм дин организацияла жаны бла министерствосу.

Тюбешиу

Биз башхала бла келишиу нек табалмайбыз?

Миллет библиотеканы справка - библиография бёлюмюню ишчиси Махийланы Азизаны башламчылыгъында, ата-анала бла балаланы араларында бола-бола тургъан келишмеулеге жораланып, «Бир бирни англаулукъ» деген сейир тюбешиу бардырылгъанды.

Ары келгенлени кёбюсю тиширыула эдиле. Нек дегенде юйюрню харкюнлюк жашауунда ала тюбейдиле сабийлени англаламаулукъларына, эр кишилени уллу кёллюлюклерине. Ишден арып келген анагъа уа эки керге къыйыныракъ тюшеди, юйюр тынчлыгы болмаса.

Адамланы араларында бир бирин англаулукъ нек болмагъаныны илму кёз къарам бла тинтгенледен бири бизни республикабызда белгили психолог Будимир Нагоевди. Ол КъМКъУ - ну педагогика эм психология кафедрасыны доцентиди, «Акме» деген психология араны башчысыды. Жыйылгъанланы къыйын соруларына ол берген жуап.

Богонлюкде жаш адамла, кеслерин кишиге тенг этмей, уллуна айтаннга кылакъ салмай башлагъан ёмюрге келгенбиз. Ол алай нек болуп? Бу соруу Будимир Борисовичге да берилгенди. Психологну оюмуна кёре, сабийле терс тюйюлдюле мында. Терс тамата тёлюдю. Ёсе келгенлеге бизни кем жерлерибиз кёрюнюп къалады. Атала, анала, балаларыны гитче заманда ишекликлерин, жарсыуларын чачмасала, улуу кёллюлюк этселе, ала да артда керекли затлагъа эс бурмай тебирейдиле.

Сабийликден, адамгъа кесини къарыуына ышанылукъну сингдирмей, «уллу болсанг билирсе» деген бла чекленип къаладыла. Артда аны билимге итиниуну болмайды, эринчеклик хорлап, «билир ючюн, манга дайым ёсерге керекди, билмегеним а кеси келир» дегенлик бла жашайды.

Нагоев, ариу тилни хайырланып, башхала бла келише билгенлени кюлларын кётюрюрлерин тилегенди. Аллайла аз болсала да, бар эдиле. Ала уа: «Биз ким бла да келишалабыз, бек къыйын адамгъа тюбемесек», - дегендиле. Бу къауумну психологну жуабы сагъышха къалдыргъанды. Аны юсюнден Будимир Борисовичи оюму былай эди: «Кёлде бла бассейнде сиз башха - башха тюрлюмю жюзесиз да? Келишимли адам ким бла да табады бир тил. Анга юйреннген а бек къыйынды. Сабийни, биринчиден, тёгерегиндегилени сюерге юйретирге керекди, халкъ арасында жашауу тынч болурча».

Жашауда адам кесини жерин тапханы бла къалгъаны – бек магъаналы соруулардан бириди. Бу оюмну кертилигине биогонлюкде башха замандан эсе бегирек тюшюнебиз. Адамла бусагъатда кеслерини даражаларын кётюрюрге бек сакъдыла. Ишге битеу акъыллары бла берилип, ич дунияларыны жарлылыгъына артда тюшюнедиле. Андан сора, бизни халкъда психологгъа барып, юйюрюнде проблеманы, жюрегинде къыйынлыкъны айтхан адет болмагъаны себепли невроз ала ауругъанлагъа терк - терк тюбейбиз.

Адамланы араларында даулашла, сёз чыгъыу да бек жарсыулу болумду. Биз бир бирибизни оюмуна тынгыларгъа сюймейбиз. Будимир Борисович а сёлешгенле тынгыларгъа юйренселе, муну проблемасы тешилип къаллыкъды, дейди.

Атала, анала сабий бла бирге ёсерге керекдиле, ол берген соруулагъа эрикмей, жууапла табып, аны гитче къуучанча, жарсыуна да акъыллары бёлюп. Таматаланы къоллярындада ёсе келген балагъа юйюр тутмакъ огъесе ышанылукъну жарыкъ къаласы болгъанды да. Ахырында: «Тюбешиуге келгенлеге мен бу бош, аны бла бирге кёзыйын болумланы ангыларгъа бираз болушалгъан эсем, насыплыма», - дегенди психолог Нагоев.

ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат.
Сурат авторнуду.

КъМР-ни прокуратурасы

Жер участкала бериую оноуу тюрлендирилликди

Республиканы прокуратурасы «Кавказский узелни» Интернет-сайтында «Акъ-Суу эйн адамлары арендаторлагъа жер сюрюрге къоймагъандыла» деген статьасында шартларгъа кёре тинтиу иеде бардыргъанды. Аланы кезиюнде тохташдырылгъанына кёре, эйн администрациясында жер участкала алыргъа сюйгеннени 200-сюню тилек къагъытлары регистрация этилгендиле.

Болсада ол тилекле алыкъа толтурулмагъандыла. Нек десгиз жер участкала бериую ачыкъланган жорукъланы жерлери власть органланы даражасында право актлары жокъдула.

Ол вопросну тамамларгъа кереклисин ангылап, Нальчик шахар округну жер-жерли самоуправлениясыны Совети быллай норматив актны проектин жарашдырыгъанды: «Муниципальный иеликде болгъан жерледен гражданлагъа хакъсыз жер участкала, ол санда энчи жашау юйле ишлерге, мюлк ишле бардырыргъа, терек бахчачылыкъ бла кюреширгъе эм огород этиуге, дача мюлк къураугъа чек салынмагъан жер участкала бериую жорукъларын къабыл этиуню юсюнден» Нальчик шахар округну жер-жерли самоуправлениясыны 2011 жылда 25-чи ноябрьден 432-чи номерли бегимине тюрлениуле кийириую юсюнден».

2013 жылда 4-чю апрельде Нальчикни прокуратурасы ол проектге право жаны бла тийишли оноу къабыл этгенди. Ол шахар округну жер-жерли самоуправлениясыны жуукъ заманда боллукъ сессиясында сюзюлюкдю. Гражданлагъа жер участкала бериую юсюнден вопросха андан сора къараллыкъды.

«Къабарты-Малкъар» ГТРК-ны коллективи радиону бла телевидениясыны ветераны, СССР-ни телевидениясыны бла радиосуну отличниги, РФ-ни культурасыны сыйлы къуллукъчусу **АФАУНОВА Раиса Туловнаны** ёлгени бла байламлы аны юйюрюне эм ахлуларына, бушуу этип, къайгъы сёз береди.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
БЕППАЙЛАНЫ Муталип (баш редакторну орунбасары), КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан (баш редакторну орунбасары), ТЕКУЛАНЫ Хауа, ТОКУМАЛАНЫ Хусейн, ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь).

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмыйи - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 47-26-22. Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Жамауат-политика бёлюм - 42-67-68,42-24-02.
Экономика бёлюм- 42-66-73.
Культура бёлюм - 42-75-82.
Социальный политика бёлюм - 42-66-76, 40-59-18.
Жангылыкъла эм спорт бёлюм - 40-93-39, 42-66-71.
Письмола эм реклама бёлюм - 42-37-94.
Тилманчла бёлюм- 47-31-28.
Сурат алыучу - 42-68-72.
Бухгалтерия - 42-30-87.
Операторла - 40-28-49, 42-39-65.

Редакция авторла бла къагъыт жюрютмейди. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха кыйтарылмайдыла. Газетде басмаланнган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россей Федерациясы басманы юсюнден законуна тийишлилюкде материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылгъан 5-6 бет) кёпюю алмайды.

Газет басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июньда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —П—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Асламлы информация органла, жамауат эмда дин организацияла жаны бла министерствосуну компьютер службасы хазыр эттенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басманнгъанды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Газетлени иелерине тапдырыу ючюн КъМР-ни почта связыны федеральный Управлениясы жууаплыды.
Телефонла: 76-01-28, 76-01-10

Газетлени рознициагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплыды.
Телефон: 42-69-34

Номерге графикге кёре 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салынгъанды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Къонакъланы Хасан - дежурный редактор; Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасары; Бийчекуланы Жаннета (1, 2, 4-чю бетле), Акушланы Феруза (3, 5, 6-чы бетле) - корректорла.

Тиражы 2660 экз. Заказ № 1118

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНЫЙ АДРЕСИ:

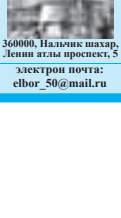

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5

электрон почта:
elbor_50@mail.ru